

Duger dun?

Dunpose

Kunstoffiberpose

Kun et fåtall av friluftsfolket bruker dunsoveposer, men alle vet at de klapper sammen og mister isolasjonsevnen fullstendig ved første tegn til fuktighet. Er det virkelig slik, eller er dunposen bedre enn sitt rykte?

Vi bestemte oss for å undersøke saken. Nye ytter- og innerstoffer sies nemlig å ha økt robustheten til dunposene kraftig. De siste 18 månedene har vi brukt

seks forskjellige vintersoveposer med dunfyll. Til sammen har vi sovet flere hundre døgn i posene. Vi har hatt de med på norske vinterturer, brukt de på kryssing av Grønlands innlandsis, sovet i de på 6000 moh., ligget i de på skogsfugleik og våte høstturer. Alle posene har vært brukt i minst 14 overnattinger, noen har fått mange flere. Posene er ment å være et representativt utvalg av det som finnes på markedet når det gjelder konstruksjon og pris.

I denne artikkelen gir vi deg våre erfaringer og opplevelser med dunposene, både generelt og spesielt for hver enkelt modell. Vi mener å ha fått et bredt og godt grunnlag for våre uttalelser, selv om vi på tross av et stort antall bruksdøgn så klart ikke har fått prøvd alle produkter

under absolutt alle forhold som kan forekomme på tur.

Dunkvaliteten avgjørende
Den viktigste skillelinjen mellom ulike dunsoveposer utgjøres av dunkvaliteten. Dun av høy kvalitet har bedre spenst og isolerer bedre. Målet på dunkvalitet, eller fillpower som det ofte benevnes, er hvor mange kubikktommer en unse (ca. 28 gram) med dun okkuperer. Det vanligste er dun med fillpower på ca 650, mens høykvalitetsdun kan ha en fillpower på opp til 900. Dunposer med fyllmateriale av denne kvaliteten er imidlertid alt annet enn en billig historie. På grunn av den senere tids oppsving i salget av dunposer ryktes det også at tilgjengeligheten på høykvalitetsdun be-

gynner å bli i minste laget, og at prisen derfor er i ferd med å bli tilsvarende høy. På grunn av små ulikheter i målemetode, kan samme dunkvalitet oppnå ulike resultater ved måling av fillpower i Europa og USA.

Egenskaper

Den store fordelene med å velge en dunsovepose i stedet for en med fyll av kunstfiber ligger i redusert vekt og volum. På en vintersovepose sparer en fort én kilo i sekken og reduserer volumet til omkring halvparten (bilde t.v.). Det at duna komprimeres lett merkes imidlertid på andre vis også. For det første krever dunposen et skikkelig underlag, etter som isolasjonslaget under kroppen blir svært tynt. På samme vis kan du fort komme til å våkne av at du fryser på en arm eller fot som du i søvne har presset hardt mot posen, slik at isolasjonen blir klemt sammen. Disse effektene er mer fremtredende jo lavere kvaliteten til duna er, og så klart jo mindre dun posen inneholder.

En dunpose krever også litt omtanke. Det er viktig at den luftes og tørkes så fort som mulig etter bruk og at den ikke oppbevares over lengre tid i komprimert tilstand. De fleste dunposer leveres med en luftig oppbevaringspose.

Svakheter

Dunposen har fortsatt svakheter. Det er et faktum at dun nesten fullstendig mister isolasjonsevnen i våt tilstand. I lø-

pet av testperioden har vi riktignok kun én gang opplevd at duna har blitt så våt at den har klappet sammen. Posen med oppgitt komforttemperatur på drøyt -20 var plutselig så kald at det nesten var umulig å få blund på øynene, selv om temperaturen bare var såvidt under frysepunktet i løpet av natta. Det skjedde på en svært våt høsttur hvor et lite enmannstelt uten mulighet til fyring inne var boligen i en periode på tre uker. Dette er egentlig ikke forhold hvor man vanligvis velger en dunpose, men det er

verdt å merkes seg hvor drastisk isolasjonsevnen forringes. Det er i praksis umulig å tørke en gjennomvåt dunpose under feltforhold. Risikoen med å velge dunpose ligger derfor ikke i at det er sannsynlig at den kommer til å klappe sammen på grunn av fuktighet, men i at konsekvensen dersom den gjør det er såvidt dramatisk.

Det er derfor ekstra viktig at du børster bort rim og kondens fra posen om morgenen, før du fyrer opp primusen i teltet, og at du også ellers er på vakt mot kilder til fuktighet. Klestørk i dunsoveposen anbefales ikke! Skal du på tur i skikkelig kulde, gjerne under 30 kalde, kan det være lurt å bruke en dampsperrpose inne i soveposen. Vi må likevel understreke at vi ikke har hatt problemer med ødelagt isolasjonsevne under stabile vinterforhold – selv ikke ved bruk gjennom flere uker.

Dunposen er også

svært utsatt dersom det oppstår rifter i yttersoffet. Kunstfiberposer kan fungere fint i årevis på tross av til dels store hull i yttersoffet. I en dunpose som utsettes for det samme vil hele det berørte dunkammeret tømmes overraskende fort. Det er derfor svært viktig å ha med lappesaker.

Alle dunposer lekker også til en viss grad dun gjennom yttert- og innerstoffet. Det er imidlertid stor forskjell på hvor mye. Noen av posene har vi bare sett noen få dun som har arbeidet seg ut. Andre av posene mister på sin side flere dun omtrent hver gang de tas ut av trekket.

En siste ulempe med dunposer er prisen. Du må regne med å legge ut minst det dobbelte av hva en tilsvarende pose i kunstfiber koster.

Noe for deg?

Dunposen er først og fremst et verktøy for å spare vekt og volum i oppakningen. Bare du kan vurdere om denne besparelsen står i forhold til det du må ofre i form av penger, og den svært lille, men alltid tilstedeværende, risikoen for at dunfyllet kan bli vått og miste isolasjonsevnen. Selv om dunposen duger på de fleste typer vinterturer vil noen grupper av friluftsfolk være mer aktuelle brukere enn andre. Fjellentusiaster som skal tilbakelegge mange høydemetere er et eksempel. Folk som går fra hytte til hytte, men som vil ha en varm pose ved eventuell nødbivuakk kan være en annen. For sistnevnte kan det være en idé å se på litt lettere poser enn de vi har prøvd. Med tanke på prisen er nok investeringen mest aktuell for de mer ivrige turfolkene med mange døgn i posen hver vinter.

Hva med sommerposen?

Vi har også brukt en serie svært lette sommersoveposer med dunfyll. Vurdering av dunposens egnethet for sommerbruk og test av de enkelte modellene kommer i Friluftsliv nr. 2006-4, Sommerspesial i juli.

Test, tekst og foto: Redaksjonen

TESTEN >

Ajungilak Altitude Winter

Vi kan like gjerne si det med en gang: Dette er et gjennomført kvalitetsprodukt. Posen har et solid og godt vannavstøtende ytterstoff og et svært behagelig innerstoff. Verken inner- eller ytterstoff slipper ut dun. Glidelåsen er vannrett og har en praktisk refleksstripe langs begge sider. På innsiden av glidelåsen sørger to langsgående, dunfylte klaffer for å unngå varmetap i den retning. Glidelåsen går i hele lengden til posen. Det er en liten nettinglomme inne i posen for småutstyr det er greit å ha tilgjengelig.

Det eneste som kan være litt krøkkete er at hodeåpningen er svært liten, og ikke har strikk- eller snorstramming som kan åpnes tilstrekkelig til at man kommer ut med overkroppen. Man må altså trekke ned glidelåsen for å komme seg ut av posen. Den tette åpningen gjør imidlertid at den solide, generøst dunfylte nakkekragen slutter godt til. Vår pose hadde ikke kompresjonstrekk, men dette er nå standard. Posen er fylt med dun av høy kvalitet, noe som gir svært god spenst. Vi har brukt posen både

over innlandsisen på Grønland og i iskalde norske fullmånenetter, og den oppgitte komforttemperaturen på -20°C er ingen match for denne posen. Har du ligget litt ute og har et godt underlag går det rimelig greit å snorke natta igjennom selv om det er ti grader kaldere. Selv på de nesten 30 sammenhengene bruksdøgnene over Grønland var det ingen tegn til at duna skulle klappe sammen.

Når posen også er preget av godt og pent utført håndverk er vi ikke i tvil om at

dette fortjener utmerkelsen for toppprodukt!

Ajungilak Altitude Winter

Bruksdøgn: ca 70

Komforttemp: -20°C

Vekt/pers. Lengde: 1870 g / 195 cm

Dunkvalitet: min. 780 cuin/oz

Kompresjonstrekk: Ja

Glidelås: Full lengde

Oppbevaringstrekk: Ja

Produsent: Ajungilak AS

Mer info: www.ajungilak.no

Pris: 6.499,-

Sir Joseph Looping 900

Fra sin base i Tsjekia lager klatrelegenden Josef Rakoncaj dunklær og soveposer. Til nå har merket vært lite kjent her hjemme, men ut fra dette produktet å dømme er det ikke kvaliteten det står på. Posen er fylt med kvalitetsdun og komforttemperaturen på -18°C oppfylles godt. Også her tåles noen ekstra grader. Posen er ikke like varm som Ajungilak Altitude og Marmot Col Reg, men den vil være tilstrekkelig for de fleste i norske fjell. I tillegg til hjemlige fjellture har posen vært med over Grønland – uten tegn til vesentlig forringelse av isolasjonsevne. Posen viser en anelse dunlekkasje i sømmene, noe som kommer tydelig til syne mot det svarte stoffet.

Glidelåsen går i 2/3 av posens lengde, og langs klaffen på innsiden av glidelåsen er det sydd på et stykke relativt stift stoff. Dette gjør den nærmest umulig å kjøre fast glidelåsen – en meget lur og praktisk løsning! Siden dette ikke er en ekstrem vinterpose hadde fleksibiliteten blitt større med glidelås i hele lengden, for eksempel på turer

hvor både telt og hytter brukes til overnatting.

Vi har lite å utsette på dette produktet. En liten detalj er at posen er svart både inni og utenpå. Det kan faktisk gjøre ting litt vanskeligere når du bruker den i et mørkt telt, men dette ikke av stor viktighet.

Posen leveres med kompresjonstrekk og blir svært

liten i komprimert tilstand. Komprimert størrelse kan sammenlignes

med en sommerpose i kunstfiber!

Sir Joseph Looping 900

Bruksdøgn: ca 50

Komforttemp: -18°C

Vekt/pers. Lengde: 1600g / 200 cm

Dunkvalitet: 800 cuin/oz

Kompresjonstrekk: Ja

Glidelås: 2/3 lengde

Oppbevaringstrekk: Ja

Importør: Kårvatn Fjellutstyr

Mer info: www.fjellutstyr.no

Pris: 5.799,- (200cm) 5.399,- (170cm)

Helsport Lhotse

Lhotse er Helsport sin varmeste dunpose. Den er fylt med dun med fillpower på 650, og kan derfor virke litt slappere i fisken enn posene med dun av høyere kvalitet. Den trenger litt ekstra resting for å få opp spensten når den har vært komprimert. Posen har noe dunlekkasje. Først og fremst gjennom sømmene, men også litt gjennom ytterstoffet. Komforttemperaturen er oppgitt til -15°C. Den tåler denne temperaturen greit, og de fleste vil nok sove godt om det er et par grader kaldere også.

I tillegg til norske vinterovernattinger har posen blitt brukt på en tre ukers høsttur. Turen gikk i til dels svært våte forhold, og den siste uka klappet dunfyllet sammen på grunn av fuktighet. Her er det kanskje vel så overraskende at en dunpose holdt i over to uker under såpass våte forhold, som at den til slutt klappet sammen. Ingen av de andre posene i testen har blitt utsatt for så fuktige forhold, og vi tviler på at noen av de ville tålt dette.

Helsport Lhotse er i våre øyne ingen ekstrem vinterpose. Derfor er det litt dumt at glidelåsen kun er 70 cm lang. Den blir en begrensende

faktor med tanke på bruk høst og vår, eller ved overnatting på hytter. I milde netter blir det alt for varmt i posen, samtidig som det finnes bedre alternativer for de virkelig kalde turene. Glidelåsen kan splittes helt når den dras ned, og det skjer fort med den korte lengden på låsen. Da kan det være plundrete å sette den sammen igjen med kalde fingre. En løsning kan være å sy den sammen rett over nederste lås.

Posen har strikk i nakkekragen og i strammingen rundt hodet. Det gjør det lett å komme seg ut i en fart. Den har også en liten innvendig lomme. Helsport Lhotse blir svært liten i komprimert tilstand, og vekten er det lite å si på. Dette er også en dunpose som prismessig er innen rekkevidde for de fleste.

Helsport melder for øvrig at de jobber med nye modeller av dunsoveposer, hvor blant annet dunkvaliteten vil være høyere.

Helsport Lhotse

Bruksdøgn: ca 40

Komforttemp: -15°C

Vekt/pers. Lengde: 1700 g / 195 cm

Dunkvalitet: 650 cuin/oz

Kompresjonstrekk: Ja

Glidelås: 70 cm

Oppbevaringstrekk: Ja

Produsent: Helsport AS

Mer info: www.helsport.no

Pris: 2.999,-

Salewa Diadem Pro -14

Dette er en relativt rimelig pose fylt med dun med fillpower på 650. Posen blir svært kompakt ved komprimering, og er også blant de letteste i testen. Testposen er beregnet for personer opp til 180 cm, men vi fant det relativt uproblematisk for en person på 194 cm å bruke posen.

Posen har strikk i nakkekragen, og snor i strammingen rundt hodet. En liten innvendig nettinglomme finnes også. Langs glidelåsen er det sydd på refleksstriper. Dunklaffene på innsiden av glidelåsen er relativt sparsomme.

Hoveddelen av testdøgnene påløp under en bestigning av Aconcagua (6962 moh.) i Argentina. Med kun et av de letteste oppblåsbare underlagene, holdt denne posen til komfortabel søvn i temperaturer under -15°C. Leiren lå riktignok på grus – ikke snø – men like fullt er det litt overraskende at en så liten og lett pose klarer kulda såpass bra. Det betyr uansett at

posen har relativt riktig oppgitt komforttemperatur.

På den negative siden noterer vi en litt treg glidelås og et kompresjonstrekk hvor en av reimene ble slitt løs den tredje gangen det var i bruk. Det sistnevnte er så klart ingen stor sak, men det er heller ingen direkte tillitsvekker. Posen lekker også noe dun, spesielt i sømmene i fotenden.

Posen ville nok ikke vært vårt førstevalg på en lang vinterekspedisjon. Men alt i alt er dette en anvendelig og ri-

melig sovepose, med unntak for de aller kaldeste vinternetene.

Salewa Diadem Pro -14

Bruksdøgn: ca 20

Komforttemp: -14°C

Vekt/pers. Lengde: 1450 g / 180 cm

Dunkvalitet: 650 cuin/oz

Kompresjonstrekk: Ja

Glidelås: 2/3 lengde

Oppbevaringstrekk: Ja

Importør: Atello AS

Mer info: www.atello.no

Pris: 3.199,-

Marmot Col Reg

Denne posen har testens høyeste dunkvalitet. Intet mindre enn fillpower på 900, og det merkes. Posen er nemlig utrolig spenstig. Det mangler heller ikke på detaljene. Glidelåsen går i hele posens lengde, mens to nærmest overdimmensjonerte, dunfylte klaffer sørger for isolasjonen på innsiden av glidelåsen. Nakkekragen strammes med strikk, mens hodeåpningen har snor. Fotenden er ekstra forsterket og isolert – et smart trekk etter som føttene ofte er utsatte når det blir kaldt. Glidelåsen har også et lite selvlysende «håndtak» noe som er praktisk i et mørkt telt.

De fleste bruksdøgnene stammer fra bestigning av Aconcagua (6962 moh.) og selv vår mest frosne testperson sov godt i temperaturer ned mot -20°C. Posens oppgitte komforttemperatur på -29°C har vi ikke klart å overskride på våre testturer, men det vil overraske oss stort om den ikke klarer bra-sene – minst til den oppgitte temperaturen. Dunlekkasjen

har i tillegg vært ubetydelig.

I tillegg til en ganske stiv pris er det eneste vi har å anføre på minussiden er at posen er relativt tung, og at sammenpakket volum er ganske stort. For den frosne, med tilstrekkelig tjukk lommebok, er denne posen et svært godt alternativ for det meste du vil oppleve på tur i Norge. Med glidelås i hel lengde er også fleksibiliteten med hensyn på bruksområde tatt hånd om.

Marmot Col Reg

Bruksdøgn: ca 20

Komforttemp: -29°C

Vekt/pers. Lengde: 1931g / 183 cm

Dunkvalitet: 900 cuin/oz (800 fra neste år)

Kompresjonstrekk: Nei

Glidelås: Full lengde

Oppbevaringstrekk: Ja

Importør: Peter Holm AS

Mer info: www.peterholm.no

Pris: kort 7.900,- lang 8.200,-

Bergans Arctic Ocean

Arctic Ocean er den kraftigste dunposen til Bergans. Posen har glidelås i hel lengde med kraftige innvendige dunklaffer. Både nakkekrage og åpningen rundt hodet strammes med strikk. Første prøvetur med denne posen var ei til dels svært våt høstuke i en ikke helt tett lavvo, noe posen klarte uten i det hele tatt å vise tendenser til å klappe sammen. Under senere vinterbruk har posen fungert godt. Vi har ikke opplevd temperaturer ned mot oppgitt komforttemperatur, men utfra posens vekt og erfaringer med de andre posene, virker den oppgitte komforttemperaturen rimelig.

Posen har noe dunlekkasje i sømmene, spesielt i innerstoffet. Det viktigste ankepunktet mot denne posen er likevel vekt og volum. Den er ganske stor i komprimert tilstand, og dersom en sammenligner med for eksempel Sir Joseph Looping 900 ser man at posen til Bergans er 600 gram tyngre, men bare gir en forbedring på to

grader i komforttemperatur. Dette viser også hvor stor innflytelse dunkvaliteten har på ytelsen til en dunpose. Spørsmålet er da hvor mye du er villig til å betale for vektreduksjonen, for når det gjelder pris er Bergans Arctic Ocean et gunstig alternativ.

Bergans Arctic Ocean

Bruksdøgn: ca 15

Komforttemp: -20°C

Vekt/pers. Lengde: 2200 g / 195 cm

Dunkvalitet: 650 cuin/oz

Kompresjonstrekk: Ja

Glidelås: Full lengde

Oppbevaringstrekk: Ja

Produsent: Bergans Fritid AS

Mer info: www.bergans.no

Pris: 3.999,-